

Normalne funkcije

Def: $f: \text{Ord} \rightarrow \text{Ord}$ je normalna, če

(1) naraščajoča: $\alpha < \beta \Rightarrow f(\alpha) < f(\beta)$

(2) zvezna:

$$f(\beta) = \bigcup_{\alpha < \beta} f(\alpha) \quad \text{za vse limitne } \beta$$

Primeri:

1) Seštevanje, naj bo $\alpha \in \text{Ord}$,

Ali je $f(\beta) = \alpha + \beta$ normalna?

- naraščajoča? $\beta < \gamma \Rightarrow \alpha + \beta < \alpha + \gamma$ ✓
- zvezna: β limitni

$$\bigcup_{\gamma < \beta} f(\gamma) = \bigcup_{\gamma < \beta} \alpha + \gamma = \alpha + \beta = f(\beta)$$

naja (dovra)

Normalne funkcije

$$f(\beta) = \beta + \alpha \quad \text{Normalna?} \quad \alpha = 0 \quad \checkmark$$

$$\omega > \alpha > 0 ?$$

$\alpha \geq \omega$ ni narasčajoča

$$\alpha = 1 : f(\beta) = \beta + 1$$

• narasčajoča $\beta < \gamma \Rightarrow \beta + 1 < \gamma + 1$? $\checkmark$

• zvezna? β limitni

$$\bigcup_{\gamma < \beta} \gamma + 1 = \beta \neq \beta + 1 \quad \text{ni zvezna!}$$

Primer: $\aleph : \text{Ord} \rightarrow \text{Card} \subseteq \text{Ord}$.

• zvezna? β limitni,

$$\bigcup_{\alpha < \beta} \aleph_{\alpha} = \aleph_{\beta} \quad \text{po definiciji}$$

Alef

$$\alpha < \beta \stackrel{?}{\Rightarrow} \aleph_\alpha < \aleph_\beta ?$$

Najprej: $\alpha \leq \beta \Rightarrow \aleph_\alpha \leq \aleph_\beta ?$ $\alpha = \beta \Rightarrow \aleph_\alpha \leq \aleph_\beta \checkmark$

$$\alpha < \beta \Rightarrow \aleph_\alpha \leq \aleph_\beta ? \quad \text{Indukcija po } \beta:$$

- če β limitni: $\aleph_\alpha \leq \bigcup_{\gamma < \beta} \aleph_\gamma = \aleph_\beta$

- če $\beta = \gamma + 1$: $\alpha < \gamma + 1$
 $\alpha \leq \gamma \stackrel{IH}{\Rightarrow} \aleph_\alpha \leq \aleph_\gamma < \aleph_{\gamma+1} = \aleph_\beta$ $\swarrow$ def $\aleph$

Dokazimo: $\alpha < \beta \Rightarrow \aleph_\alpha < \aleph_\beta$

- če $\beta = \gamma + 1$: $\alpha < \gamma + 1 \Rightarrow \alpha \leq \gamma$

$$\aleph_\alpha \leq \aleph_\gamma < \aleph_{\gamma+1} = \aleph_\beta.$$

- če β limitni: $\gamma < \beta \Rightarrow \gamma < \gamma + 1 < \beta \Rightarrow \quad [\alpha \in \gamma]$

$$\aleph_\alpha < \aleph_{\gamma+1} \leq \aleph_\beta$$

Lemi

Lema: f normalna $\Rightarrow \alpha \leq f(\alpha)$ za vse $\alpha \in \text{Ord}$.

Dokaz: Definimo, da obstaja protiprimer.

Naj bo α najmanjši tak, da $f(\alpha) < \alpha$.

Torej je $f(\alpha)$ še manjši protiprimer saj

$f(\alpha) < \alpha \Rightarrow f(f(\alpha)) < f(\alpha)$ ker f narasča.

Lema: Če f normalna in $S \in \text{Ord}$ podmnožica,

$$f(\cup S) = \cup_{\alpha \in S} f(\alpha).$$

Dokaz: $\alpha \leq \cup_{\beta \in S} \beta$ za $\alpha \in S$

$$f(\alpha) \leq f(\cup_{\beta \in S} \beta)$$

$$\cup_{\alpha \in S} f(\alpha) \leq f(\cup S) \quad \checkmark$$

za $\alpha \in S$ torej $f(\cup S)$ zgornje meje $\{f(\alpha) \mid \alpha \in S\}$

• $f(US) \leq \bigcup_{\alpha \in S} f(\alpha)$ dokazujemo:

Naj bo $\delta = US$.

1) $\delta = 0$: premisi doma

2) $\delta \doteq \gamma + 1$: $US = \gamma + 1 \Rightarrow \delta = \gamma + 1 \in S$

$f(\delta) \leq \bigcup_{\alpha \in S} f(\alpha)$ ker $\delta \in S$.

3) δ limitni:

$$f(\delta) = f\left(\bigcup_{\alpha < \delta} \alpha\right) \stackrel{\text{zvenje}}{=} \bigcup_{\alpha < \delta} f(\alpha) \leq \bigcup_{\beta \in S} f(\beta)$$

ker za vsak $\alpha < \delta = US$, obstaja $\beta \in S$, $\alpha < \beta$,
ker f narašča $f(\alpha) < f(\beta)$. ◻

Negibne točke normalne funkcije

Izrek: Normalna funkcija f ima negibno točko nad vsakim $\alpha \in \text{Ord}$.
Torej je $\{\beta \in \text{Ord} \mid f(\beta) = \beta\}$ pravi razred.

Dokaz: Naj bo $\alpha \in \text{Ord}$. Definiiramo

$$\begin{aligned}\beta_0 &= \alpha \\ \beta_{n+1} &= f(\beta_n) \quad \text{za } n \in \omega\end{aligned}$$

$$\beta_0 \leq \overset{\beta_1}{f(\beta_0)} \leq \underset{\beta_2}{f(f(\beta_0))} \leq \dots$$

↑
ena lema

$$f\left(\bigcup_{n \in \omega} \beta_n\right) \underset{\text{lema}}{=} \bigcup_{n \in \omega} f(\beta_n) = \bigcup_{n \in \omega} \beta_{n+1} = \bigcup_{n \in \omega} \beta_n$$

Torej je $\beta = \bigcup_{n \in \omega} \beta_n$ negibna za f , očitno $\alpha \leq \beta$.

Down: Ta β je najmanjša negibna točka f , ki je $\geq \alpha$. ▣

Primeri

- Funkcija $f(\alpha) = 1 + \alpha$ je normalna.
 Negibne točke: $\omega, \omega + 1$, vsi neskončni ordinali
- Funkcija $f(\alpha) = \beta \cdot \alpha$ za izbrani $\beta \in \text{Ord}$, $\beta > 0$ (previdi ali normalna)
 Negibne točke: $\beta^\omega = \beta^{1+\omega} = \beta^1 \cdot \beta^\omega = \beta \cdot \beta^\omega$
 $1, \beta \cdot 1, \beta \cdot \beta \cdot 1, \beta \cdot \beta \cdot \beta \cdot 1,$
 $\beta^0, \beta^1, \beta^2, \dots, \xrightarrow{\text{sup}} \beta^\omega$
- Funkcija $f(\alpha) = \omega^\alpha$ je normalna
 $0, \omega^0, \omega^{\omega^0}, \omega^{\omega^{\omega^0}}, \dots \xrightarrow{\text{sup}} \varepsilon_0$ $\omega^{\varepsilon_0} = \varepsilon_0$

Aritmetični zakoni

Za $k, \lambda, \mu \in \text{Card}$ velja:

$$k + \lambda = \lambda + k$$

$$(k + \lambda) + \mu = k + (\lambda + \mu)$$

$$k + 0 = k$$

$$k \cdot \lambda = \lambda \cdot k$$

$$(k \cdot \lambda) \cdot \mu = k \cdot (\lambda \cdot \mu)$$

$$k \cdot 1 = k$$

$$(k + \lambda) \cdot \mu = k \cdot \mu + \lambda \cdot \mu \quad ? \quad [\text{dovna}]$$

$$k^0 = 1 \quad (\text{posebej } 0^0 = 1)$$

$$1^k = 1$$

$$k^{\lambda + \mu} = k^\lambda \cdot k^\mu$$

$$A^{B+C} \cong A^B \times A^C$$

$$k^{\lambda \cdot \mu} = (k^\lambda)^\mu$$

Aritmetika neskončnih kardinalov

Izrek: κ neskončen kardinal $\Rightarrow \kappa \cdot \kappa = \kappa$.

Dokaz: Vaje.

Izrek: Naj bosta κ, λ neskončna kardinala. Tedaj

$$\kappa + \lambda = \kappa \cdot \lambda = \max(\kappa, \lambda).$$

Dokaz: Obravnavamo le $\kappa \leq \lambda$:

$$\bullet \quad \max(\kappa, \lambda) = \lambda \leq \kappa \cdot \lambda \leq \lambda \cdot \lambda = \lambda = \max(\kappa, \lambda)$$

$\uparrow$
 doka $[\kappa \leq \lambda \Rightarrow \kappa \cdot \mu \leq \lambda \cdot \mu]$

$$\bullet \quad \max(\kappa, \lambda) = \lambda \leq \kappa + \lambda \leq \lambda + \lambda = 2 \cdot \lambda \leq \lambda \cdot \lambda = \lambda = \max(\kappa, \lambda).$$

Potenciranje (κ, λ neskončna kardinala)

Posledica Če je $\kappa \leq \lambda$, potem $\kappa^\lambda = 2^\lambda$.

Dokaz: $2^\lambda \leq \kappa^\lambda \leq (2^\kappa)^\lambda = 2^{\kappa \cdot \lambda} = 2^\lambda$.

↑
doma

Posledica: Če $\kappa > \lambda$, potem $\kappa^\lambda \leq 2^\kappa$.

Dokaz: $\kappa^\lambda \leq (2^\kappa)^\lambda = 2^{\kappa \cdot \lambda} = 2^\kappa$.

Kofinalnost

Definicija: Kofinalnost limitnega ordinala α je

$cf \alpha :=$ najmanjši limitni $\beta \in \text{Ord}$, da obstaja naraščajoča $f: \beta \rightarrow \alpha$, da je $\alpha = \bigcup_{\gamma < \beta} f(\gamma)$.

$= \min \{ \beta \in \text{Ord} \mid \beta \text{ limitni in } \exists f: \beta \rightarrow \alpha, f \text{ naraščajoča} \wedge \alpha = \bigcup_{\gamma < \beta} f(\gamma) \}$.

Primeri: $cf 0 = 0$

$cf \omega = \omega$ ker $f: \mathbb{N} \rightarrow \omega, n < \omega \Rightarrow \bigcup_{k < n} f(k) < \omega$.
 končno zap. končnih ordinalov, torej $cf \omega \geq \omega$.

$cf \alpha \leq \alpha$ ker $\alpha = \bigcup_{\beta < \alpha} \beta$, torej $f = \text{id}: \alpha \rightarrow \alpha$

Primeri

$$\text{cf}(\omega + \omega) = \omega$$

$$\omega + \omega = \sup \{ \omega, \omega+1, \omega+2, \omega+3, \omega+4, \dots \}^?$$

$$\text{cf}(\omega^\omega) = \omega$$

$$\omega^\omega = \sup \{ \omega^1, \omega^2, \omega^3, \omega^4, \dots \}$$

$$\text{cf}(\varepsilon_0) = \omega$$

$$\varepsilon_0 = \sup \{ \omega^0, \omega^{\omega^0}, \omega^{\omega^{\omega^0}}, \dots \}$$

$\text{cf}(\aleph_k)$ za $k = \aleph_k$ najmanjša negibna točka $\aleph^1$?

||
 ω

$$\aleph_k = \sup \{ 0, \aleph_0, \aleph_{\aleph_0}, \dots \}$$

Ali so hje kateršni ordinali, ki imajo $\text{cf} > \omega$?